

بازارهای اخلاقی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم: ضرورت توجه به مسئولیت کیفری در جرم پول شویی افراد حقوقی

محمد موسی پور^۱، دکتر علی جانی پور^{۲*}، دکتر کرم جانی پور^۲

۱. دانشجوی دکتری تخصصی حقوق کیفری و جرم شناسی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

۲. گروه حقوق، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران.

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۱۳، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۲)

چکیده

زمینه: بازار اخلاقی مفهومی است که بر مبنای ان کسب و کارها متعهد می‌شوند تا رویه‌های باز، شفاف، مسئولانه و منصفانه را انجام دهند و این ارزش‌ها را به جامعه منتقل کنند. یکی از مولفه‌های اثر گذار بر بازار اخلاقی سرمایه مادی است که به واسطه پول شویی مورد تهدید قرار می‌گیرد. پول شویی به عنوان یک جرم مالی تأثیر منفی چشمگیری بر رشد و توسعه اقتصادی کشورها به جای می‌گذارد. بنابراین با توجه به اینکه پول شویی یکی از مولفه‌های موثر بر اقتصاد بازارهای اخلاقی است لذا در پژوهش حاضر محققان ابعاد مسئولیت کیفری در جرم پول شویی افراد حقوقی را برای دستیابی به بازارهای اخلاقی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم به عنوان هدف مورد توجه قرار دادند.

نتیجه گیری: برای برقراری قانون نمی‌توان تنها بر مسئولیت اخلاقی تکیه کرد چرا که متکی بر وجدان است و ضمانت اجرایی ندارد. اگر مسئولیت کیفری را مبتنی بر شرایطی بدانیم که در خصوص اعمال مجازات نسبت به انسان ذی‌شعور مورد توجه قرار گرفته‌اند بی‌تردید مقوله‌ی نسبتاً جدید مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی که نه روحی برای شریک شدن دارند و نه جسمی برای حبس گردیدن یا چالش مواجه گشته و به توجیه‌های خاصی نیاز خواهد داشت. به همین دلیل است که پول شویی، به عنوان یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش رو برای دستیابی به بازارهای اخلاقی است.

کلیدواژه‌گان: بازارهای اخلاقی، پول شویی، اشخاص حقوقی، مسئولیت کیفری.

سرآغاز

بازار اخلاقی^۱ مفهومی است که بر مبنای ان کسب و کارها متعهد می‌شوند تا رویه‌های باز، شفاف، مسئولانه و منصفانه را انجام دهند و این ارزش‌ها را به جامعه منتقل کنند. یکی از مولفه‌های اثر گذار بر بازار اخلاقی سرمایه مادی است که به واسطه پول شویی^۲ مورد تهدید قرار می‌گیرد. پول شویی از جمله پدیده‌هایی به شمار می‌رود که همگام با جهانی شدن و پیشرفت علم و فناوری، جامعه جهانی را در معرض تهدید و واکنش‌های مختلف منطقه‌ای و داخلی قرار می‌دهد. اصطلاح پول شویی برای نخستین بار در دهه هفتاد میلادی در آمریکا مطرح شد. این فرایند نوعی عملیات است که در آن پول غیرقانونی حاصل از فعالیت‌های مجرمانه همچون قاچاق کالا، مواد مخدر، کلاهبرداری^۳ و... با گذر از مراحل قانونی به‌عنوان پولی مشروع جلوه داده می‌شود. در واقع پول شویی نوعی ساحل نجات جرایم سازمان یافته^۴ به شمار می‌رود که در عرصه‌های اقتصادی و اجتماعی آثار منفی فراوانی دارد و سبب برهم خوردن موازنه اقتصادی کشور می‌شود.

البته نباید فراموش کرد که طرح‌های متعددی برای مقابله با پول شویی در سطح بین‌المللی به لحاظ آثار زیان‌بار این فرآیند، تدارک دیده شده است (۱-۳). بنابراین با توجه به اینکه پول شویی یکی از مولفه‌های موثر بر اقتصاد بازارهای اخلاقی است لذا در پژوهش حاضر محققان ابعاد مسئولیت کیفری^۵ در جرم پول شویی افراد حقوقی را برای دستیابی به بازارهای اخلاقی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم^۶ به عنوان هدف مورد توجه قرار دادند.

بحث

بازار اخلاقی

دستیابی به بازارهای اخلاقی و توجه به ارزش‌ها در فعالیت‌های اقتصادی زمانی امکان پذیر است که در تعاملات اقتصادی با حفظ ارزش‌ها، امکان دسترسی به هر دو مقوله مقدور شود.

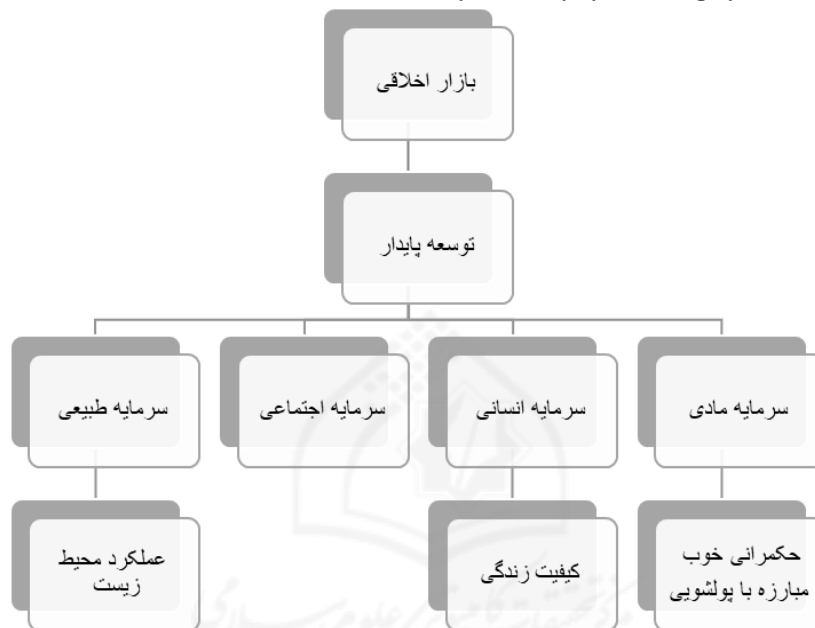
دکتر علی جانی پور و همکاران: بازارهای اخلاقی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم: ضرورت توجه به مسئولیت کیفری در جرم پولشویی افراد حقوقی

مداوم بین نسل های آینده تداوم یابد. در این تعریف پایداری در واقع گذار جامعه از رشد اقتصادی مبتنی بر مصرف بی حد و حصر منابع تجدید ناپذیر به پیشرفت مبتنی بر استفاده بیشتر از منابع تجدید پذیر در دراز مدت می باشد که مفاهیمی چون عدالت^۶ و اخلاقیات در آن مشهود است (۶).

سرمایه های اصلی توسعه پایدار (طبیعی، اجتماعی، انسانی و مادی) در شکل گیری بازارهای اخلاقی نقش اساسی دارند و در هر بخش موضوعاتی اساسی وجود دارد که سهم بسزایی در شکل گیری بازارهای اخلاقی دارند. این مهم به خوبی در نگاره ۱ قابل مشاهده است.

اخلاق پیش زمینه کلیه داورى های ذخنى و عامل اصلی در انتخاب راهبرد زندگی، تعامل اجتماعی^۷ و تا حدی تجارت است. استمرار ارزش های اخلاقی^۸ و تربیت نسل ها در بررسی خاستگاه سنتی اخلاق در اقتصاد از اهمیت بسطایی برخوردار است. (۴). اخلاق در اقتصاد همان اقتصاد هنجاری متکی بر ارزش های اخلاقی است البته بیشک اخلاق اقتصاد فقر به هنجارها نمی پردازد بلکه به ارزش های بنیادین جامعه نیز توجه دارد (۵).

بازار اخلاقی از طریق توسعه پایدار^۹ قابل دستیابی است. از اهداف اصلی توسعه پایدار دستیابی به سطحی معقول از خوب زیستی اقتصادی است که به طور عادلانه بین اقشار جامعه توطیع شده باشد و بتواند به طور

نگاره ۱: عوامل موثر بر بازار اخلاقی

می شود که در ظاهر از راه های قانونی به دست آمده است و به این طریق «پول شسته شده» وارد اقتصاد می شود. برخی از کشورها پولشویی را تحت عنوان مبهم کردن منشأ منابع مالی تعریف می کنند. کشورهای دیگر پولشویی را پول حاصل از فعالیتی می دانند که ممکن است در نقطه ای از کشور مشروع باشد اما در نقطه ای دیگر فساد و نامشروع تلقی شود (۸).

مسئولیت کیفری

مسئولیت کیفری عبارت است از قابلیت یا اهلیت شخص برای تحمل و تبعات جزایی رفتار مجرمانه^{۱۱} خود یا تبعات جزایی رفتار مجرمانه شخص بر او الزام یا تحمیل گردد (۹). اشخاص از جهت مسئولیت کیفری به دو گروه دارای مسئولیت کیفری و اشخاص فاقد مسئولیت کیفری تقسیم می شوند. منظور از اشخاص دارای مسئولیت کیفری، اشخاصی است که توانایی هایی نظیر درک، اختیار و بلوغ را دارا هستند. اما اشخاص فاقد مسئولیت کیفری فاقد چنین توانایی هایی بوده و به

همانگونه که در نگاره ۱ مشاهده می شود یکی از مولفه های اثر گذار بر بازار اخلاقی سرمایه مادی است که به واسطه پول شویی مورد تهدید قرار می گیرد به ویژه اینکه پولشویی راهی برای تامین مالی تروریسم در جهان محسوب می شود و بی شک برای مبارزه با این امر ضرورت دارد دولت ها و سازمان های بین المللی مسئولیت های کیفری مناسب برای مبارزه با پولشویی را مورد توجه قرار دهند.

پولشویی

پولشویی یا تطهیر پول در حقوق داخلی ایران اصطلاح جدیدی است که در چند سال اخیر مطرح و مباحثی پیرامون آن بیان شده است. در سطح بین المللی نیز، قانونی جلوه دادن درآمدهای غیرقانونی و عواید حاصل از ارتکاب اعمال مجرمانه در نیمه دوم سده بیست میلادی تحت عنوان پولشویی شناخته شده است (۷). تبدیل سود حاصل از خلافکاری و فساد به دارایی های به ظاهر مشروع است. در فرایند پولشویی، پول حاصل از اقدامات غیرقانونی تبدیل به پول یا ثروتی

سه مورد از ایرادهای مخالفان پذیرش مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی، در حوزه مجازات‌ها مطرح می‌شود:

یکی از این ایرادها، عدم امکان اعمال برخی مجازات‌ها مانند حبس، تبعید، مجازات‌های بدنی و مجازات‌های جایگزین در مورد اشخاص حقوقی است.

ایراد دوم، عدم رعایت اصل شخصی بودن مجازات‌ها است.

ایراد سوم، عدم تحقق اهداف مجازات‌ها در کیفردهی اشخاص حقوقی است.

به نظر برخی، وقتی مجازات در مورد اشخاص حقوقی اعمال می‌شود به سهامداران این شرکت تسری می‌یابد. این ایراد در مورد مجازات‌های اشخاص حقیقی هم وجود دارد. مثلاً حبس کردن سرپرست یک خانواده، بر روی کل خانواده از لحاظ اجتماعی و اقتصادی تأثیر منفی دارد؛ بنابراین، این ایراد نیز قابل پاسخ است. ضمن اینکه متضرر اصلی و اولیه که مجازات در مورد وی اعمال می‌شود شخص حقوقی است و سهام داران به تبع او و به‌طور غیرمستقیم متضرر می‌شوند.

در مورد ایراد عدم تحقق اهداف مجازات‌ها در مورد اشخاص حقوقی نیز باید گفت، اگر هدف اصلاح و بازپروری در مورد این اشخاص، قابلیت اعمال ندارد، سایر اهداف مانند ارباب، پیشگیری، مدیریت و کنترل جرم، سرکوبگری و تشفی خاطر جامعه و بزه‌دیده، قابل تحقق است.

نکته دوم، توجیه انتساب جرم به اشخاص حقوقی است. نیک پیداست اشخاص حقوقی اهلیت جرمی یعنی قابلیت و توان فیزیکی و عملی برای ارتکاب جرم ندارند.

بدیهی است ارتکاب جرم از یک طرف نیازمند قابلیت اندیشیدن، تشخیص و اختیار و اراده و از سوی دیگر تنها از طریق اعضاء و جوارح قابل تحقق است.

گرچه در سنجش با مقیاس آموزه‌های کلاسیک، شخص حقوقی فاقد مسئولیت اخلاقی^{۱۵} بوده و قابلیت سرزنش ندارد، اما در مکاتب حقوقی و آن دسته از آموزه‌های جرم‌شناسی که اولویت را به مسؤولیت اجتماعی می‌دهند، نمی‌توان اشخاص حقوقی را فاقد مسؤولیت اجتماعی دانست. کما اینکه پذیرش مسؤولیت مدنی و تحمل تکلیف و دارا بودن حق به عنوان مصادیق بارزی از مسؤولیت اجتماعی همواره در مورد اشخاص حقوقی مطرح بوده است. مجرمان یقه سفید به راحتی در پس پرده اشخاص حقوقی زمینه را برای ارتکاب جرم و فرار از مسؤولیت کیفری مهیا می‌دانند. واقعیت‌های اجتماعی و ضرورت کنترل کیفری اشخاص حقوقی، بحث پیرامون امکان یا عدم امکان انتساب جرم به اشخاص حقوقی را به تاریخ حقوق کیفری تبدیل کرده است. این بحث باید با بحث‌های تکنیکی - حقوقی در مورد نحوه انتساب جرم به اشخاص حقوقی جایگزین شود.

از این منظر مسؤولیت کیفری ناشی از رفتار دیگری مهم‌ترین مبنای انتساب جرم به اشخاص حقوقی است. در این نظام از تحقق مسؤولیت کیفری شرط مجرمیت ارتکاب رفتار مجرمانه یا داشتن عنصر روانی توسط فرد مسئول نیست، بلکه مجموعه شرایط و اوضاع و احوالی که

جهاتی مانند صغر از تحمل مجازات معافند. برای تحقق مسئولیت کیفری، شخص باید واجد اهلیت کیفری باشد و این توانایی در عقل، بلوغ و اختیار خلاصه می‌شود. یعنی تنها فرد عاقل، بالغ و مختار را می‌توان مجازات کرد و اگر یکی از این سه ویژگی در شخص وجود نداشته باشد، وی اهلیت کیفری نخواهد داشت.^(۱۰)

همچنین افراد در صورتی می‌توانند مورد بازخواست قرار گیرند که توانایی درک و تمییز افعال خوب و بد را داشته باشند. ادراک و تمییز در اصطلاح حقوق کیفری، توانایی فهم ماهیت افعال و درک آثار و تبعات آن و قدرت تشخیص اعمال خوب و بد و مباح است.

منظور از اختیار، داشتن اراده‌ی آزاد^{۱۶} است. شخصی که دارای اراده‌ی آزاد باشد، پیش از انجام هر کاری فکر می‌کند نتایج و تبعات خوب یا بد آن را در نظر می‌گیرد و آن‌ها را می‌سنجد، سپس عمل می‌کند.

اگر فردی بدون رضایت و با اکراه دست به انجام کاری بزند، مانند این که با تهدید یا بالاتر از آن، با اجبار مادی وی را به ارتکاب جرمی وادار کنند مانند این که دست کسی را بگیرند و روی ماشه‌ی اسلحه فشار دهند که در اثر شلیک گلوله شخص سومی کشته شود. در این موارد شخص مزبور همچون وسیله‌ای در اختیار اجبارکننده قرار گرفته و مسئولیتی نخواهد داشت.

بنابراین از منظر قانون می‌توان گفت افرادی که دارای توانایی‌هایی نظیر فهم، درک، اختیار و بلوغ هستند، اشخاص دارای مسؤولیت کیفری به حساب می‌آیند. اما در مقابل افرادی که چنین توانایی‌هایی ندارند، مثلاً هنوز به سن قانونی نرسیده‌اند، مسؤولیت کیفری ندارند و از مجازات معاف هستند.

به عبارت دیگر می‌توان گفت که قانون برای این که بتوان یک فرد را به خاطر انجام جرم مجازات کرد، شروطی قائل است و طبق آن فرد باید هنگام انجام جرم، عاقل^{۱۷}، بالغ^{۱۸} و دارای اختیار باشد. مثلاً فرد دیوانه را نمی‌توان برای انجام جنایت مانند فرد عاقل مجازات کرد. البته در این حالت جرم اتفاق افتاده اما به یکی از دلایل رفع‌کننده مسؤولیت، مانند کم بودن سن یا جنون، مسؤولیت کیفری از مجرم رفع خواهد شد^(۱۱).

مبانی و شرایط مسؤولیت کیفری اشخاص حقوقی

مسؤولیت کیفری اشخاص حقوقی در دنیا در دو مرحله متفاوت ظاهر شده است در مرحله ابتدایی در کنار مسؤولیت شخص حقیقی اقداماتی نیز علیه شخص حقوقی که جرم از رهگذر آن انجام می‌شود، قابل اعمال است. مثل بستن کارخانه‌ای که مواد خوراکی غیرسالم تولید کند یا تعطیلی رسانه‌ای که جرم از طریق آن انجام می‌شود. این‌الگو از مسؤولیت کیفری اشخاص حقوقی بیشتر شباهت به اقدامات تأمینی دارد که با هدف حذف موقعیت‌های جرم خیز اعمال می‌شوند و در قوانین ما نیز از ابتدا تا به حال اشخاص حقوقی مفهوم گسترده و در عین حال دقیق‌تری پیدا کرده که موضع بحث ما است^(۱۲). حدود ۳۰۰ سال است که در رابطه با پذیرش یا عدم پذیرش مسؤولیت کیفری اشخاص حقوقی در نظام‌های حقوقی کشورهای مختلف بحث وجود داشته است.

دکتر علی جانی پور و همکاران: بازارهای اخلاقی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم: ضرورت توجه به مسئولیت کیفری در جرم پولشویی افراد حقوقی

خطر تحقق جرم را ایجاد کرده‌اند منتسب به او است. به نوعی مجرمیت مبتنی بر خطر تعریف شده است نه ارتکاب خطای مستقیم توسط مرتکب.

مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی نیز نوعی از مسؤولیت ناشی از رفتار دیگری یعنی شخص حقیقی مرتکب جرم محسوب می‌شود و مبتنی بر این گونه مشخص از انتساب مسؤولیت کیفری قابل توجیه است (۱۲).

از مبانی انتساب جرم به اشخاص حقوقی که عبور کنیم، مهم‌ترین بحث در این قلمرو شرایط انتساب جرم به این اشخاص است. همان‌طور که در ماده (۱۴۳) ق.م.ا و ماده ۱-۱۲۱ و ۲-۱۲۱ قانون مجازات فرانسه پیش‌بینی شده است شرط نخست، ارتکاب واقعی جرم توسط «نماینده قانون» شخص حقوقی است. نماینده قانونی یعنی کسی که به موجب قانون یا به‌طور معمول و متعارف در قلمرویی که جرم انجام شده است وظایف یا امورات شخص حقوقی را به عهده دارد. برای مثال اگر مدیر مالی شرکت اظهارنامه مالیاتی را ارسال نکند، به‌این‌علت که اقدام مزبور از وظایف قانونی اوست، در صورت وجود سایر شرایط، جرم منتسب به شخص حقوقی است. حال اگر این فرد در قلمرو دیگری از وظایف شرکت مثل عدم رعایت استانداردهای زیست‌محیطی منجر به آلودگی محیط زیست، خارج از وظایف قانونی خود دخالت کند و رفتار مجرمانه-ای مرتکب شود، نماینده قانونی محسوب نمی‌شود. (۱۲).

مسئولیت کیفری بین‌المللی جهت مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم

با افزایش موج اقدامات تروریستی از اواخر دهه هشتاد میلادی دولت‌ها دریافتند که یکی از راهکارهای مقابله با تروریسم مبارزه با منابع مالی آن است که راه دستیابی به این امر شکل‌گیری بازارهای اخلاقی و بالخصوص مبارزه با پولشویی توسط افراد حقوقی است. در نتیجه علاوه بر تلاش‌هایی که قبلاً در زمینه برخی مصادیق تروریسم صورت گرفته بود، مساعی مشترکی چه در سطح منطقه‌ای و چه در سطوح بین‌المللی مشخصاً جهت مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم صورت گرفت (۱۳).

صرف نظر از تلاش‌های یک‌جانبه هر کشور در تصویب و اجرای قوانین لازم برای کنترل و مبارزه با پولشویی که حتی قبل از دهه هشتاد میلادی نیز دیده می‌شود مساعی و تلاش‌های مشترک دولت‌ها عملاً از اواخر دهه هشتاد میلادی آغاز شده است. این کوشش‌های مشترک میان دولت‌ها در سه سطح مختلف و جداگانه آغاز شد و تاکنون نیز ادامه دارد که عبارتند از: اقدامات دوجانبه، اقدامات چندجانبه و اقدامات بین‌المللی (۱۴).

اقدامات دوجانبه

تعداد زیادی از معاهدات و توافقنامه‌های دوجانبه بین دولت‌ها جهت سرکوب و مقابله با تأمین مالی تروریسم و پولشویی منعقد شده است. این توافقنامه‌ها عمدتاً ناظر به افراد مظنون به تروریسم، پولشویی و جمع‌آوری و مبادله اطلاعات مالی و دیگر موارد مشابه می‌باشد.

۱. معاهده دوجانبه کشور تانزانیا با گروه ضربت اقدام مالی علیه پولشویی (FATF):

۲. موافقت‌نامه دوجانبه بین ایالات متحده آمریکا و تانزانیا جهت مقابله با پولشویی سال ۲۰۰۲ میلادی؛

۳. موافقت‌نامه میان دولت ایالات متحده آمریکا و دولت‌های آرژانتین، هلند، اسپانیا و ترکیه به منظور تسهیل همکاری در امور کیفری از جمله پولشویی؛

۴. موافقت‌نامه میان دول ونزوئلا و روسیه در زمینه مبارزه با پولشویی. همان‌گونه که گفته شد این تنها بخشی از تعداد فراوان موافقت‌نامه‌های دوجانبه‌ای بود که میان دولت‌ها و سایر نهادهای بین‌المللی در این زمینه منعقد شده است.

اقدامات چندجانبه و بین‌المللی

چنانچه گفتیم از اواخر دهه هشتاد میلادی دولت‌ها ضرورت انجام تلاش‌های مشترک بین کشورها برای کنترل و مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را بیشتر احساس کردند. از همان دهه به تدریج معاهدات، کنوانسیون‌ها و موافقت‌نامه‌های مختلفی بین آن‌ها تهیه، تدوین و تصویب شد. از جمله این تلاش‌ها می‌توان اقدامات گروه ضربت اقدام علیه پولشویی (FATF) و گروه بانکی ولفسبرگ (WOLFSBERG) را نام برد.

با توجه به این که مکانیسم پولشویی و تأمین مالی تروریسم و به عبارت دیگر روش‌های مورد استفاده پولشویان و تروریست‌ها از سیستم‌های مالی شباهت زیادی با هم دارند، به همین دلیل راه‌های مقابله با این دو پدیده از بسیاری جهات یکسان است. از این رو امروزه راهکارهای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم معمولاً در یک سند واحد بین‌المللی پیش‌بینی شده است. در سطح بین‌المللی می‌توان به توصیه‌های چهارگانه مصوب سال ۲۰۰۳ میلادی اشاره کرد که محصول تجمیع توصیه‌های ویژه سال ۲۰۰۱ در زمینه مبارزه با تأمین مالی تروریسم و توصیه‌های چهارگانه سال ۱۹۹۶ راجع به پولشویی می‌باشد. به علاوه سازمان ملل متحد نیز اقدام به تدوین یک قانون نمونه در مورد مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم نموده تا بر مرتبط بودن این دو جرم مهم بین‌المللی تأکید کند. این قانون نمونه در سال ۲۰۰۳ توسط «اداره مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد» تهیه و تدوین شده که تحت عنوان «پیش‌نویس قانون نمونه سازمان ملل متحد در مورد پولشویی، عواید جرم و تأمین مالی تروریسم» از آن نام برده می‌شود.

تدوین قانون نمونه در مورد مبارزه با پولشویی

سازمان ملل متحد اولین قانون نمونه در زمینه پولشویی را در سال ۱۹۹۹ میلادی تدوین کرد. این قانون نمونه توسط برنامه جهانی مبارزه با پولشویی (GPML) و کارشناسان آن تدوین شده است. در مقدمه این قانون نمونه آمده است که مندرجات آن بر مبنای اسناد و معاهدات بین‌المللی موجود مانند کنوانسیون وین، کنوانسیون استراسبورگ و

اجلاسیه «آرشور» (ARSHOR) که در سال ۱۹۸۹ تشکیل گردید به تأسیس یک گروه ضربت برای مقابله با پول شویی به توافق رسیدند تا اینکه در پانزدهمین اجلاسیه اقتصادی سالیانه گروه ۷ اعضای این گروه به منظور مقابله با پدیده پول شویی «گروه ضربت اقدام مالی» را تشکیل دادند.

طبق تصمیمی که در اجلاسیه سال ۱۹۹۴ اتخاذ شد فتنه به طور کلی سه هدف اصلی زیر را دنبال می کند.

۱. نظارت بر اجرای کامل توصیه‌های صادر شده توسط دول عضو؛
۲. بررسی و گزارش روش‌ها و فنون پول شویی، متقابلاً اتخاذ تدابیر مقتضی برای مقابله با آن‌ها؛
۳. تشویق به قبول و اجرای توصیه‌های چهل‌گانه فتنه در سراسر جهان. این به آن معنی است که توصیه‌های فتنه فقط به کشورهای غیر عضو محدود نیست، بلکه علاوه بر آن کشورهای غیر عضو را هم در بر می‌گیرد.

در این راستا فتنه به منظور تشویق همه کشورها به اتخاذ و قبول تدابیر لازم برای پیشگیری از کشف و تعقیب تطهیر کنندگان پول (اجرای توصیه‌های چهل‌گانه)، اقدام به شناسایی کشورهای می‌کند که به عنوان مانعی برای همکاری بین‌المللی در این زمینه عمل می‌کنند، پس از آن کشورهای مذکور را تحت عنوان «کشورهایی که در امر مبارزه با پول شویی همکاری نمی‌کنند» در لیست سیاه خود قرار می‌دهد (۱۷).

نتیجه گیری

برای برقرار قانون نمی‌توان تنها بر مسئولیت اخلاقی تکیه کرد چرا که متکی بر وجدان است و ضمانت اجرایی ندارد. بنابراین برای برقراری قانون در حوزه‌های مختلف از جمله اقتصاد و دستیابی به بازارهای اخلاقی در راستای توسعه پایدار، می‌بایست بر مسئولیت حقوقی (مدنی و کیفری) تأکید کرد چرا که چنین مسئولیت‌هایی در قانون احصا شده و ضمانت اجرایی دارند. اگر مسئولیت کیفری را مبتنی بر شرایطی بدانیم که در خصوص اعمال مجازات نسبت به انسان ذی‌شعور مورد توجه قرار گرفته‌اند بی‌تردید مقوله‌ی نسبتاً جدید مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی که نه روحی برای شریک شدن دارند و نه جسمی برای حبس گردیدن با چالش مواجه گشته و به توجه‌های خاصی نیاز خواهد داشت. به همین دلیل است که پول شویی، به عنوان یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش رو برای دستیابی به بازارهای اخلاقی، توسط افراد حقوقی آثار مخرب اقتصادی و اجتماعی بسیاری از جمله تأمین مالی تروریسم در بر دارد. با توجه به اینکه پدیده پول شویی از جمله پدیده‌هایی است که آثار تهدید کننده‌ای دارد و متأسفانه آمار آن در کشورها نیز نگران کننده است لذا اقدامات همه جانبه‌ای برای پیشگیری از این پدیده خطرناک لازم به نظر می‌رسد، لذا در متون حقوقی بین‌الملل مسئولیت کیفری ویژه برای افراد حقوقی که مرتکب این جرم می‌شوند مد نظر قرار گرفته است و تلاش‌های بین‌المللی جهت مقابله با تأمین مالی تروریسم صورت گرفته است.

توصیه‌های چهل‌گانه مصوب در گروه ضربت اقدام مالی علیه پول شویی (FATF) تهیه و تنظیم شده است (۱۵).

کنوانسیون ملل متحد علیه جنایت سازمان یافته فراملی

در ۱۴ دسامبر سال ۱۹۹۰ میلادی، مجمع عمومی سازمان ملل متحد از طریق دو قطعنامه به شماره‌های ۴۵/۱۰۷ و ۴۵/۱۲۳ از کشورهای عضو درخواست کرد به منظور تسهیل توقیف و مصادره عواید جرم و گسترش تدابیر مؤثر جهت مقابله با پول شویی اقدامات لازم را انجام دهند. به دنبال آن اولین اعلامیه کمیسیون «عدالت کیفری و پیشگیری از جرم» (CCPCJ) در آوریل ۱۹۹۱ میلادی در شهر وین تشکیل شد. کشورهای شرکت کننده در این اجلاسیه اذعان کردند که کنترل پول شویی و جریان عواید جرم، مهم‌تر از هر عاملی در مقابله با جرم مؤثر است.

کنوانسیون پالرمو

در راستای تلاش جهت مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی که تهدیدی جدی برای امنیت جامعه بین‌المللی محسوب می‌شود، سازمان ملل متحد در نوامبر سال ۱۹۹۴ میلادی کنفرانس وزیران در مورد جرم سازمان یافته فراملی را در شهر ناپل ایتالیا برگزار نمود. در این کنفرانس یک سند بین‌المللی موسوم به «اعلامیه سیاسی و طرح عملی علیه جرم سازمان یافته فراملی» تدوین گردید. اعلامیه سیاسی ناپل از «کمیسیون عدالت کیفری و پیشگیری از جرم» سازمان ملل متحد درخواست کرد که نظرات کشورهای مختلف را در زمینه محتوا و مضمون یک کنوانسیون علیه جرم سازمان یافته فراملی جمع‌آوری کند. مجمع عمومی در دسامبر ۱۹۹۶ میلادی با تصویب قطعنامه شماره ۵۱/۲۱۰ ضمن توجه به طرح پیشنهادی دولت لهستان در مورد انعقاد کنوانسیون علیه جنایت سازمان یافته فراملی از کمیسیون تقاضا کرد که تدوین یک کنوانسیون بین‌المللی علیه جنایت سازمان یافته فراملی را با ملحوظ قرار دادن نظرات دولت‌ها بررسی کند (۱۶).

گروه ضربت اقدام مالی علیه پول شویی

«گروه ضربت اقدام مالی علیه پول شویی» موسوم به (FATF) یک سازمان بین‌المللی است که منحصراً به منظور کنترل، پیشگیری و مبارزه با پول شویی تأسیس گردیده که حوزه فعالیت آن منطقه یا مناطق خاصی از جهان نمی‌باشد. این نهاد هم از حیث عضوگیری و پذیرش اعضاء و هم به لحاظ گستره فعالیت یک نهاد بین‌المللی با صلاحیت جهانی است. این نهاد یک نهاد سیاست‌گذاری جهانی در زمینه مقابله با پول شویی است که به منظور ایجاد اراده سیاسی جهت انجام اصلاحات تقنینی در امر مبارزه با پول شویی فعالیت می‌نماید.

اندیشه تأسیس این نهاد بین‌المللی عملاً از سال ۱۹۸۸ میلادی مطرح و آغاز شد.

«گروه هفت» (G-7) در اجلاسیه سال ۱۹۸۸ که در شهر تورنتو برگزار شده بود اقدام به تصویب یک اعلامیه سیاسی نمود که در بند ۱۶ این اعلامیه سیاسی بر ضرورت کنترل پول شویی تأکید شده بود. گروه ۷ در

ملاحظه‌های اخلاقی

در پژوهش حاضر حق معنوی مولفین آثار مورد احترام قرار گرفته و قوانین تعارض منافع کاملاً مورد توجه قرار گرفته است.

واژه نامه

1- Ethical marketing	بازار اخلاقی
2- Money laundering	پولشویی
3- Scam	کلاهبرداری
4- Organized crimes	جرایم سازمان یافته
5- Criminal liability	مسئولیت کیفری
6- Terrorism	تروریسم

7- Social interaction	تعامل اجتماعی
8- Ethical values	ارزشهای اخلاقی
9- Sustainable development	توسعه پایدار
10-Justice	عدالت
11-Criminal behavior	رفتار مجرمانه
12-Free will	اراده آزاد
13-Wise	عاقل
14-Mature	بالغ
15-Ethical liability	مسئولیت اخلاقی

References

- Gholami A, Pourbakhsh MA. Fighting against money laundering in Islamic republic of Iran's laws and the international documents. *Islamic Economics Studies Bi-quarterly Journal*, 2011; 4(1): 93-120. doi: [10.30497/ies.2011.1099](https://doi.org/10.30497/ies.2011.1099)
- Chelonegar E. Money laundering methods and related laws in Iranian law. 1st ed. Iran/Tehran: Khorsandi Publication. 2018. (In Persian).
- Abbasi A. Economic criminal law of money laundering, combating money laundering in international documents and Iran's legal system. 2nd ed. Iran/Tehran: Mizan Publication. 2014. (In Persian).
- Tabatabaei R, Mafi F. Ethical markets and sustainable development. *Economic Strategy*, 2013; 2(4):1-7. (In Persian).
- Noorbakhsh A, Gorji Azandarian A, Yavari A. Handling customs disputes in the light of economic regulations and market ethics. *Ethics in Science and Technology* 2023; 17 (4) :52-57. Dor: [20.1001.1.22517634.1401.17.4.8.4](https://doi.org/20.1001.1.22517634.1401.17.4.8.4)
- Javanmard B, Jafarzadeh S, Ghoreishi SM. Analysis of money laundering precautionary measures to establish an ethical market based on Iranian and international law. *Ethics in Science and Technology* 2023; 18 (2): 9-15. Dor: [20.1001.1.22517634.1402.18.2.2.1](https://doi.org/20.1001.1.22517634.1402.18.2.2.1)
- Heidari A. The criminalization of money laundering. *Islamic Law*, 2004; 1(1): 131-156. (In Persian).
- Shirkvand S. Money laundering, consequences and actions taken. 1st ed. Tehran: Vefagh Publication. 2003. (In Persian).
- Mirsaeedi SM. Criminal liability. 5th ed. Tehran: Mizan Publication. 2013. (In Persian).
- Ahmadi Joybari M. The crime of money laundering and the explanation of its prevalence and spread in society. *Journal of Social Sciences, Law and Jurisprudence*, 1973; 2(2). (In Persian).
- Basem V. A comparative study of the crime of money laundering in the criminal system of Iran and Iraq. [M.A thesis]. Mashhad: Ferdowsi University. 2017. (In Persian).
- Khalili R, Esmaeili M, Hajitabar H. Ethics in criminal law: respect for the freedom of individuals and the study of reason in Imami Jurisprudence and Iranian criminal law. *Ethics in Science and Technology* 2022; 16 (4) :14-20. Dor: [20.1001.1.22517634.1400.16.4.3.2](https://doi.org/20.1001.1.22517634.1400.16.4.3.2)
- Mousavi Mojab SD, Rafizade A. The scope of criminal liability of legal entity in the Islamic penal code. *Journal of Criminal Law Research*, 2016; 4(13): 147-169. doi: <https://doi.org/10.22054/jclr.2016.2408>
- Barzegar M. FIUs: From prediction and prevention of money laundering and financing of terrorism to the challenges of dissemination of information/ with emphasis on the Iranian law. *Journal of Criminal Law Research*, 2023; 11(42): 83-119. doi: <https://doi.org/10.22054/jclr.2023.63105.2380>
- Heidari M A. Comparative study of crime of money laundering under Islamic jurisprudence, Iranian law and international instruments. *Comparative Studies on Islamic and Western Law*, 2018; 5(3): 65-90. doi: [10.22091/csiw.2019.2237.1229](https://doi.org/10.22091/csiw.2019.2237.1229)
- Siahbidi Kermanshahi S, Sales Moayed A. Economic criminal law of money laundering. 3rd ed. Tehran: Mizan Publication. 2017. (In Persian).
- Jafari H. Legal pathology in the formation and realization of the crime of money laundering. [M.A thesis]. Tehran: Islamic Azad University. 2016. (In Persian).